

# واکاوی حوزه‌های مورد مناقشه در مذاکرات آتی ایران و گروه ۵+۱

## به نام خدا

### فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	مقدمه.....
۴.....	گفتار اول - پیشینه مذاکرات ایران و گروه ۵+۱.....
۱۰.....	گفتار دوم - حوزه‌های مورد مناقشه در مذاکرات آتی بین ایران و گروه ۵+۱.....
۳۲.....	گفتار سوم - جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۴۰.....	منابع و مآخذ.....



## واکاوی حوزه‌های مورد مناقشه در مذاکرات آتی ایران و گروه ۵+۱

### چکیده

راهبرد امنیتی آمریکا و متحدانش برای تغییر رفتار جمهوری اسلامی ایران، مبتنی بر ایجاد تهدیدهای متوازن و شبکه‌ای است. تهدیدهای شبکه‌ای به این مفهوم است که تهدیدهای واشنگتن در لایه‌های مختلف دنبال می‌شود ولی نوعی درهم‌تنیدگی بین آنها وجود دارد. برای مثال گسترش تحریم‌ها علیه جمهوری اسلامی ایران در سه لایه جداگانه و در پوشش سه گفتمان مقابله با تکثیر تسلیحات اتمی، مبارزه با تروریسم و حمایت از ارزش‌های بشردوستانه توجیه می‌شود، ولی هدف غایی هر سه مورد تنزل کد استراتژیک جمهوری اسلامی ایران در ساختار امنیتی منطقه و کاهش آستانه مقاومت ملی در شرایط بروز و ظهور بحران است.

یکی از حوزه‌هایی که به صورت توأمان فرصت‌ها و آسیب‌های آن برای جامعه و حاکمیت ملموس است، موضوع مذاکرات هسته‌ای است. در این میان رسالت دیپلمات‌های هسته‌ای، دفاع از حقوق هسته‌ای با کمترین هزینه است. کاهش هزینه‌های توسعه بومی دانش هسته‌ای نیز هنگامی میسر است که در چهار بخش کاستی‌ها، موانع، فرصت‌ها و راهکارها حداکثر انسجام و همسویی فکری - رویه‌ای بین متولیان امر شکل گیرد.

در موضوع‌های حساسی مانند مذاکرات هسته‌ای که تراکم حوزه‌های مورد

مناقشه بین دو طرف بالاست، دستیابی به بازی برد - برد یا مصالحه صرفاً در شرایط شکل‌گیری اعتماد متقابل و چانه‌زنی‌های پیچیده میسر است. آنچه مسلم است رویکرد سلطه‌مآبانه واشنگتن و متحدانش باعث شده از سال ۲۰۰۳ که موضوع هسته‌ای ایران وارد فاز امنیتی شده، با گذشت زمان وزن و چگالی حوزه‌های مورد مناقشه افزایش یابد که این امر خود نقش ضربه‌گیر را برای خروج از بن‌بست مذاکرات ایفا می‌کند. در این میان برخی حوزه‌های مورد مناقشه مانند بازرسی از تأسیسات پارچین یا مصاحبه با کارشناسان مرتبط با صنعت هسته‌ای از کانال سازمان بین‌المللی انرژی اتمی و نیز حوزه‌های مناقشه‌ای دیگری مانند تحریم‌ها که بیشتر ریشه سیاسی دارد از طریق گروه ۵+۱ دنبال می‌شود.

### مقدمه

یکی از مواردی که چسبندگی زیادی با ارکان امنیت ملی پیدا کرده، دورنمای مذاکرات هسته‌ای ایران و گروه ۵+۱ و سناریوهای احتمالی پس از آن است. در این میان ابهام در افق تحولات سوریه، چسبندگی بین مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن و تهدید امنیت دفاعی جمهوری اسلامی ایران، تأثیرات تحریم احتمالی نفت بر تأمین اعتبار ردیف‌های بودجه، تحرکات عربستان، کویت و قطر برای تأمین نفت مشتریان ایران، رایزنی‌های آمریکا با متحدانش برای تجمیع و هم‌افزایی ظرفیت‌ها علیه جمهوری اسلامی ایران، افزایش حضور ناوگان‌های نظامی آمریکا و انگلیس در خلیج فارس، گسترش مصادیق حملات سایبری به تأسیسات هسته‌ای ایران، گزارش‌های متناقض



مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و تقارن زمانی آن با مذاکرات، افزایش آفندهای روانی - رسانه‌ای مبنی بر قریب‌الوقوع بودن تهاجم نظامی به ایران، ادعای غرب مبنی بر وجود فعالیت‌های محرمانه در تأسیسات نظامی پارچین، تأثیرپذیری طیف آمریکا و نماینده سیاست خارجی اتحادیه اروپا از دولتمردان رژیم صهیونیستی و لابی‌های اسرائیل، مواضع متناقض آمریکا در مذاکرات بغداد و استانبول -۲، نبود توازن بین وزن مشوق‌های گروه ۵+۱ با درخواست‌های آنان، طفره رفتن واشنگتن از نشان دادن اسناد ابعاد نظامی احتمالی، وقت‌کشی تعمدی آمریکا برای شکست مذاکرات با طرح درخواست‌هایی که احتمال پذیرش آن از طرف ایران پایین است، حمایت‌های آشکار اسرائیل و برخی دولتمردان و قانونگذاران ایالات متحده از حذف فیزیکی دانشمندان هسته‌ای، مشخص نبودن آستانه حمایت واقعی روسیه و چین از ایران، بار روانی سنگین نتایج مذاکرات بر فضای اقتصادی ایران به‌ویژه قیمت طلا و ارز، سابقه نشست اطلاعات بازرسان آژانس به مراکز اطلاعاتی، سیاسی و خبری غرب و مشروط شدن حذف تحریم‌ها به پس از راستی‌آزمایی فعالیت‌های هسته‌ای ایران برخی مؤلفه‌هایی هستند که وزن امنیتی مذاکرات آتی ایران با گروه ۵+۱ را افزایش داده‌اند. به همین دلیل متولیان امر باید ضمن آسیب‌شناسی دقیق مذاکرات گذشته و ارزیابی حوزه‌های مورد مناقشه، به یک انسجام فکری - رویه‌ای درخصوص نحوه واکنش مناسب در قبال سناریوهای احتمالی دست یابند.

### گفتار اول - پیشینه مذاکرات ایران و گروه ۵+۱

ارجاع پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت سرآغاز فعالیت پنج عضو دائم این شورا به همراه آلمان موسوم به گروه ۵+۱ شد که پس از جلسات متعدد آنها در پاریس، لندن و وین سرانجام مجموعه‌ای از مشوق‌ها را که به «بسته پیشنهادی» شهرت یافت در ۱۶ خردادماه ۱۳۸۵ در اختیار ایران قرار دادند؛ بسته‌ای که در آن، این ۶ کشور در ازای تأکید بر حق ایران در توسعه انرژی هسته‌ای برای مقاصد صلح‌آمیز و حمایت از ساخت رآکتورهای آب سبک در ایران از طریق پروژه‌های مشترک بین‌المللی و نیز دادن تضمین‌های الزام‌آور حقوقی چندلایه برای تحویل سوخت به ایران، خواستار از سرگیری اجرای پروتکل الحاقی و تعلیق همه فعالیت‌های مرتبط با غنی‌سازی شدند. هر چند در این طرح همانند طرح ۵ اوت ۲۰۰۵ به صراحت از توقف چرخه بومی سوخت هسته‌ای صحبتی به میان نیامد، اما اشاره به تضمین‌های تأمین سوخت حاکی از این بود که ایران باید این برنامه را کنار بگذارد.

این طرح به دلیل اینکه خواستار توقف فعالیت‌های مرتبط با غنی‌سازی شده بود مورد موافقت ایران قرار نگرفت که این خود مبین این واقعیت است که تداوم غنی‌سازی بومی به‌عنوان یک اصل و خط قرمز در مذاکرات ایران با گروه ۵+۱ تلقی می‌شود. از طرفی ارائه مشوق‌هایی همچون حذف تحریم قطعات هواپیما یا تسهیل ورود ایران به سازمان تجارت جهانی از مطلوبیت و جذابیت لازم برای ورود ایران به چانه‌زنی بزرگ و رسیدن به مصالحه برخوردار نیستند. یکی از دلایل شکست مذاکرات ایران با گروه ۵+۱ نیز این است که طیف آمریکا از منظر بالا به ایران نگاه



می‌کند و تا زمانی که نوعی توازن بین مزیت‌های ارائه شده و هزینه‌هایی که ایران متقبل می‌شود به وجود نیاید نمی‌توان نسبت به مذاکرات خوشبین بود. پیشینه رفتار دیپلمات‌های هسته‌ای ایران نیز به خوبی این پیام را منتقل کرده که برخوردهای سلطه‌گرانه نه تنها تهران را به واکنش انفعالی متمایل نمی‌کند، بلکه عزم ایران برای تسریع در توسعه بومی دانش هسته‌ای را افزایش می‌دهد که از مصادیق آن می‌توان به توقف کامل اجرای داوطلبانه پروتکل الحاقی در چهارم فوریه ۲۰۰۶ پس از ارجاع موضوع هسته‌ای به شورای امنیت سازمان ملل اشاره کرد.

ایالات متحده برای اولین بار در ۳۱ می ۲۰۰۶ (۱۰ خردادماه ۱۳۸۵) تصریح کرد در صورت تعلیق کامل غنی‌سازی اورانیم، توقف بازپزدازش سوخت هسته‌ای و پذیرش بسته پیشنهادی اروپا؛ آمادگی ورود به مذاکرات هسته‌ای ایران و تروئیکای اتحادیه اروپا را دارد.<sup>۱</sup> متعاقب آن با ارائه یک بسته پیشنهادی توسط «خاویر سولانا» - مسئول وقت سیاست خارجی اتحادیه اروپا - در ۶ ژوئن ۲۰۰۶ (۱۶ خردادماه ۱۳۸۵)، ورود گروه ۵+۱ به مذاکرات هسته‌ای با ایران کلید خورد.<sup>۲</sup>

جمهوری اسلامی ایران در مذاکرات نشان داده که مزیت‌های خود را در حوزه‌های غیرمرتبط با مسائل هسته‌ای دنبال می‌کند. برای مثال ارائه تضمین‌های متقن و پایدار برای ایران در ساختار امنیتی - دفاعی منطقه یا چگونگی حذف تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل از اهمیت راهبردی برخوردارند. تأکید ایران بر تحولات سوریه یا آینده سیاسی بحرین در مذاکرات بغداد این پیام را به گروه ۵+۱

---

1. <http://usinfo.state.gov/usinfo/Archive/2006/May/31-598490.html>

2. <http://isis-online.org/publications/iran/responsetext.pdf>

منتقل کرد که تهران در این دو حوزه دارای دغدغه‌های امنیتی است. این سناریو نیز محتمل است که واشنگتن وضعیت سوریه را به سمتی هدایت کند که بتواند امتیازهایی را از ایران دریافت کند.

طیف آمریکا در گروه ۱+۵ خواستار تنزل غنی‌سازی به سطح صفر درصد هستند تا پس از توافق با غنی‌سازی ۳/۵ تا ۵ درصدی آن را به‌عنوان یک امتیاز به ایران تلقی کنند. این در حالی است که جمهوری اسلامی ایران با تمرکز بر توانمندی داخلی موفق شده به غنی‌سازی اورانیم ۲۳۵ تا سطح ۲۰ درصد دست یابد. بنابراین توافق با غنی‌سازی ۳/۵ تا ۵ درصد نه تنها امتیاز غرب به ایران محسوب نمی‌شود، بلکه بر عکس امتیازی است که ایران به طرف مقابل می‌دهد.

ایالات متحده در استراتژی خود، «رویکرد دولایه‌ای» را اتخاذ می‌کند، به عبارتی همزمان با ارسال سیگنال‌هایی برای مذاکره، رایزنی‌هایی را نیز با سایر کشورها برای تشدید تحریم‌ها انجام می‌دهد که خود نقش ضربه‌گیر را برای دستیابی به مصالحه ایفا می‌کنند.

با آغاز ریاست‌جمهوری باراک اوباما؛ تغییرات سطحی در رفتار واشنگتن با تهران شکل گرفت. برای مثال هیلاری کلینتون در ۲۶ ژولای ۲۰۰۹ تصریح کرد در صورت موافقت تهران با اعمال بازرسی‌های فشرده و سخت؛ واشنگتن گزینه چرخه بومی سوخت هسته‌ای در ایران را مود توجه قرار می‌دهد.<sup>۱</sup> اولین تماس بین ایران و آمریکا در دوره ریاست‌جمهوری باراک اوباما در ۲۵ سپتامبر ۲۰۰۹ در دیدار

1. Clinton Says Nuclear Aim of Iran Is Fruitless,  
[http://www.nytimes.com/2009/07/27/us/politics/27clinton.html?\\_r=1](http://www.nytimes.com/2009/07/27/us/politics/27clinton.html?_r=1)



ویلیام برنز و دبیر شورای عالی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران شکل گرفت و دو طرف بر محورهای ذیل توافق کردند:

- دیدار مجدد در ماه اکتبر،

- اجازه به بازرسان آژانس برای بازرسی از تأسیسات غنی‌سازی فوردو،

- بررسی پیشنهاد فرانسه و روسیه برای تأمین ۲۶۰ پوند سوخت ۲۰ درصد در رآکتور تحقیقاتی تهران.

ولی در مذاکرات فنی وین مورخ ۱۹ تا ۲۱ اکتبر ۲۰۰۹ که در مقر سازمان بین‌المللی انرژی اتمی در خصوص نحوه تبادل سوخت هسته‌ای برگزار شد، «دانیل پونمن»<sup>۱</sup> معاون وقت وزیر انرژی، نمایندگی آمریکا در مذاکرات را برعهده داشت. در این نشست پیش‌نویس توافقنامه تبادل سوخت بین ایران و گروه وین به تصویب رسید.

نماینده آمریکا در مذاکرات استانبول و بغداد نیز «وندی شرمن» بود. شهرت او به فعالیت‌هایش در دوران ریاست‌جمهوری بیل کلینتون مربوط می‌شود. وی در آن دوران به همراه مادلین آلبرایت، وزیر خارجه وقت آمریکا، ریاست تیم مذاکره‌کننده هسته‌ای آمریکا را برعهده داشت که در نهایت به توافق هسته‌ای با کره شمالی منجر شد.

تاکنون ۶ دور مذاکره بین ایران و گروه ۵+۱ برگزار شده است.

در مذاکرات ژنو ۱- (تیرماه ۱۳۸۷) در سوئیس، چگونگی دریافت تضمین‌های متقن برای دریافت سوخت رآکتور تحقیقاتی تهران مهمترین محور مذاکرات بود. در مذاکرات ژنو ۲- (اکتبر ۲۰۰۹، ۱۰ مهرماه ۱۳۸۸) رهبری تیم مذاکره‌کننده گروه ۵+۱ را

---

1. Daniel Poneman, Deputy Energy Secretary

خاویر سولانا بر عهده داشت. دبیر شورای عالی امنیت ملی در این مذاکرات با تشریح تفصیلی چارچوب بسته پیشنهادی جمهوری اسلامی ایران در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی و امنیتی، بر لزوم خلع سلاح کامل جهانی تأکید کرد. تقارن زمانی این مذاکرات با اعلام فعالیت تأسیسات فوردو بخش قابل توجهی از فضای مذاکرات ژنو - ۲ را تحت تأثیر قرار داده بود.

مذاکرات ژنو - ۳ در ۶ و ۷ دسامبر ۲۰۱۰ در ژنو سوئیس برگزار شد. یکی از جنبه‌های عملیات روانی آمریکا قبل از مذاکرات ژنو - ۳ که به یک رویه تبدیل شده، تداعی آخرین فرصت تهران برای حل و فصل مسالمت‌آمیز پرونده هسته‌ای ایران بود، به طوری که کشورهای غربی از مذاکرات دو روزه ژنو - ۳ با عنوان «آخرین گفتگوها یا آخرین فرصت برای سازش دو طرف بر سر برنامه هسته‌ای ایران» یاد می‌کردند. این ترفند در مذاکرات بغداد نیز تکرار شد و آمریکا از این مذاکرات به‌عنوان آخرین شانس ایران برای پیشگیری از گزینه نظامی نام می‌برد. ویلیام برنز نمایندگی آمریکا را در مذاکرات ژنو - ۲ و ژنو - ۳ برعهده داشت.

وجود «معیارهای دوگانه»<sup>۱</sup> در سیاست‌های غرب، تقارن زمانی مذاکرات با ترور دو دانشمند هسته‌ای ایران و نبود دستور کار مشخص و قابل توافق میان دو طرف مذاکرات برخی از ویژگی‌های مذاکرات ژنو - ۳ بودند. ایران در این گفتگوها ثابت کرد راهبرد دو مسیره غرب مبنی بر فشار - مذاکره، شکست خورده و ناکارآمد است و تحریم‌ها نه تنها خللی در اراده ملت ایران نداشته، بلکه آنها را در پیمودن راه پیشرفت و تعالی مصمم‌تر کرده است. جمهوری اسلامی ایران با محکوم کردن ترور شهید



شهریاری از کاترین اشتون و نمایندگان گروه ۱+۵ خواست نسبت به ترور دانشمندان هسته‌ای ایران پاسخگو باشند.

جمهوری اسلامی ایران در مذاکرات استانبول ۱- (ژانویه ۲۰۱۱، بهمن‌ماه ۱۳۸۹) اعلام کرد یکی از شروط مذاکرات، پایان بخشیدن به تحریم‌های شورای امنیت است که این امر موجب شکست مذاکرات در همان اول شد. در مذاکرات استانبول ۲- (۱۴ آوریل ۲۰۱۲، ۲۶ فروردین‌ماه ۱۳۹۱)، طرفین بر دو محور مباحث هسته‌ای و غیرهسته‌ای توافق کردند.

مذاکرات بغداد در ۲۳ مه ۲۰۱۲ (۳ خردادماه ۱۳۹۱) برگزار شد. تأکید بر فتوای مقام معظم رهبری در حرام بودن اکتساب یا استفاده از تسلیحات هسته‌ای، دیدار کاترین اشتون با نخست‌وزیر و وزیر دفاع رژیم صهیونیستی قبل از مذاکرات و درخواست اسرائیل از اشتون برای وادارسازی تهران به غنی‌سازی صفر درصد، اعمال تحریم‌های موازی آمریکا هم‌زمان با نزدیک شدن به زمان مذاکرات، برجسته بودن غنی‌سازی ۲۰ درصدی و بازرسی از تأسیسات فوردو، تصمیم به تداوم مذاکرات در ۱۸ ژوئن ۲۰۱۲ در مسکو، تمایل جمهوری اسلامی ایران به وارد کردن موضوعاتی همچون نقض شدید حقوق بشر در بحرین یا تحولات سوریه به دستور کار مذاکرات، تمایل آمریکا و متحدانش به محصور شدن موضوعات غیرهسته‌ای بر سه محور مقابله با دزدان دریایی، امنیت آب‌های دریایی و مبارزه با مواد مخدر، حمایت تهران برای شکل‌گیری خاورمیانه عاری از تسلیحات اتمی، تأکید تیم مذاکره‌کننده ایران به برقراری توازن بین تکالیف و تعهدات اعضای پیمان منع گسترش تسلیحات اتمی، نحوه دریافت تضمین‌های محکم برای دریافت سوخت رآکتور ۵

مگاواتی تهران، برگزاری نشست معاونان و کارشناسان دو طرف برای تهیه دستور کار گفتگوهای آتی ایران و ۱+۵ در مسکو، نقش ایران در تثبیت امنیت انرژی، تأکید ایران بر اثربخش نبودن چماق تهدید به گسترش تحریم‌ها بر خطوط قرمز پیشبرد سیاست هسته‌ای، افزایش وجود ابهام در نتایج و فضای حاکم بر مذاکرات برعکس مذاکرات استانبول -۲، تأکید هیلاری کلینتون بر حذف نشدن هیچ‌گونه تحریم تا قبل از نتایج مذاکرات مسکو، ارائه طرح ۵ ماده‌ای از طرف ایران و تأکید بر حق غنی‌سازی مهمترین ویژگی‌های مذاکرات بغداد بودند.

### گفتار دوم - حوزه‌های مورد مناقشه در مذاکرات آتی بین ایران و گروه ۱+۵

موارد برجسته مورد مناقشه در مذاکرات آتی بین جمهوری اسلامی ایران و گروه ۱+۵ عبارتند از:

#### ۱. سطوح و دامنه غنی‌سازی اورانیم

در مذاکرات آتی هسته‌ای ایران پنج گزینه «انجماد، غنی‌سازی مشترک، تنزیل، تعلیق و تداوم»<sup>۱</sup> روی میز است که دستیابی به هر کدام ارتباط مستقیمی با توان چانه‌زنی دیپلمات‌های هسته‌ای یا سطوح و عمق امتیازات دریافتی دارد.<sup>۲</sup>

1. Suspension, Decreasing, Freezing & Continuing Option

۲. براساس بند «۱۱» گزارش ۲۵ می ۲۰۱۲ مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، ایران تا می ۲۰۱۲ توانسته ۶۱۹۷ کیلوگرم هگزا فلوراید اورانیم را به اورانیم ۲۳۵ با غنای ۵ درصد و ۱۴۵/۶ کیلوگرم هگزا فلوراید اورانیم را به اورانیم ۲۳۵ با غنای ۲۰ درصد تولید کند.



### - گزینه تدوام

جمهوری اسلامی ایران برای اولین بار در فوریه ۲۰۱۰، تولید اورانیم با غنای ۲۰ درصد جهت استفاده در رآکتور تحقیقاتی تهران را آغاز کرد. در گزینه تدوام، جمهوری اسلامی ایران در چارچوب مقررات پادمان و پیمان منع گسترش تسلیحات اتمی و حداکثر بهره‌وری از توان داخلی، غنی‌سازی در سطوح ۲۰ درصد را ادامه می‌دهد که سطح مورد نیاز برای تأمین سوخت رآکتور پنج مگاواتی تهران است.

### - گزینه غنی‌سازی مشترک

در این گزینه از جمهوری اسلامی ایران خواسته می‌شود ضمن توقف غنی‌سازی بومی، توافقنامه‌ای برای غنی‌سازی مشترک در یک کشور خارجی منعقد کند. برای مثال ولادیمیر پوتین (رئیس‌جمهور وقت روسیه) در اکتبر ۲۰۰۵ در رابطه با تأمین سوخت هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد کرد غنی‌سازی به صورت مشترک در خاک روسیه انجام شود. در ۲۷ ژانویه ۲۰۰۶ (۷ بهمن ماه ۱۳۸۴)، جرج بوش، رئیس‌جمهور وقت آمریکا نیز حمایت خود را از طرح روسیه مبنی بر غنی‌سازی در خاک این کشور اعلام کرد. در مذاکرات اکتبر ۲۰۰۹ نیز گروه ۵+۱ خواستار انجام غنی‌سازی ۲۰ درصدی در خاک فرانسه شده بود، ولی فرق آن با طرح روسیه این بود که ایران در روند غنی‌سازی هیچ‌گونه مشارکتی را نداشت. این بدان معناست که واشنگتن در گام اول تلاش می‌کند گزینه انجماد یا توقف دائم را مطرح کند یا اینکه با ایفای نقش بیشتر به مسکو، جمهوری اسلامی ایران را به بازنگری در غنی‌سازی در خاک خود ترغیب کند.

### - گزینه تنزیل

در گزینه تنزیل، گروه ۵+۱ ضمانت‌هایی را برای توقف غنی‌سازی ۲۰ درصدی دریافت و در مقابل نظر موافق خود را با کاهش غنی‌سازی به ۳/۶ تا ۵ درصد اعلام می‌کند.

### - گزینه تعلیق

در گزینه تعلیق، از جمهوری اسلامی ایران خواسته می‌شود غنی‌سازی را برای مدت زمانی معلوم تا پایان راستی‌آزمایی فعالیت‌های اتمی متوقف کند. چنانکه قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل به دلیل اینکه اساسنامه پیمان منع گسترش تسلیحات اتمی را نقض نکرده باشند، بیشتر بر گزینه تعلیق و تداوم غنی‌سازی پس از راستی‌آزمایی فعالیت‌های هسته‌ای ایران تأکید دارند. برای مثال می‌توان به طرح سه کشور انگلیس، فرانسه، آلمان و نماینده سیاست خارجی اتحادیه اروپا در اوت ۲۰۰۵ برای «تعلیق ده‌ساله غنی‌سازی اورانیم»<sup>۱</sup> در ازای دریافت مشوق‌هایی همچون اعزام کارشناس برای ساخت رآکتورهای تحقیقاتی در ایران، مشارکت در مناقصات بازارهای خارجی، همکاری در زمینه چرخه کامل سوخت و تولید رادیو ایزوتوپ اشاره کرد.<sup>۲</sup>

در ژوئن ۲۰۰۸ نیز گروه ۵+۱ پیشنهاد کرد به مدت ۶ هفته از گزینه «انجماد - انجماد» استفاده شود. به این معنا که به مدت ۶ هفته تهران تمام فعالیت‌های مرتبط با غنی‌سازی و بازپردازش را متوقف کند و در مقابل گروه ۵+۱ گزینه تحریم را به حالت تعلیق درآورد تا دو طرف در این مدت زمان به نتایجی دست یابند. برخی مفاد پیشنهادی طرح ژوئن ۲۰۰۸ عبارتند از:

1. 10-year Moratorium on Enrichment

2. IAEA, Communication Dated 8 August 2005 Received from the Resident Representatives of France, Germany and the United Kingdom to the Agency, INF/CIRC/651, 8 August, 2005.

**جدول ۱. مشوق‌های گروه ۵+۱ در طرح ژوئن ۲۰۰۸**

باقی‌ماندن طرح پیشنهادی ژوئن ۲۰۰۶ روی میز	مساعده‌های فنی - مالی برای پیشبرد فعالیت‌های هسته ایران
همکاری در افغانستان شامل بازسازی، مهاجران، امنیت مرزی و قاچاق مواد مخدر	برداشتن گام‌هایی برای عادی‌سازی روابط اقتصادی شامل حمایت از ایران برای عضویت در سازمان تجارت جهانی
همکاری در بخش کشاورزی، محیطی، زیرساخت‌ها، هوانوردی، توسعه اجتماعی و موضوعات مرتبط با حقوق بشر	لحاظ کردن ملاحظات ایران در بخش تحقیق و توسعه

**- گزینه انجماد**

در گزینه انجماد، غنی‌سازی به صورت کامل متوقف می‌شود و به کف صفر درصد می‌رسد. از مصادیق گزینه انجماد می‌توان به امضای توافقنامه پاریس مورخ ۱۵ نوامبر ۲۰۰۴ بین ایران و سه کشور آلمان، انگلیس، فرانسه و نماینده سیاست خارجی اتحادیه اروپا اشاره کرد. براساس این توافقنامه ایران پذیرفت، ضمن اجرای داوطلبانه پروتکل الحاقی غنی‌سازی و فعالیت‌های مرتبط با آن را تا زمان حل‌وفصل تمام ابهامات متوقف کند.<sup>۱</sup> یکی از بندهای اولین بسته پیشنهادی اتحادیه اروپا که در اوت ۲۰۰۵ ارائه شد نیز تعلیق دائم غنی‌سازی اورانیم بود.

1. Timeline of Key Events in Iran Nuclear Negotiations (Feb 2003, June 2008), <http://americanforeignpolicy.org/the-nuclear-file/iran-nuclear-negotiating-timeline>

## جدول ۲. مفاد طرح جامع ترؤئیکای اتحادیه اروپا در اوت ۲۰۰۵

تعهد ایران به عدم خروج از پیمان منع گسترش تسلیحات اتمی و اجرای پروتکل الحاقی	همکاری در دغدغه‌های امنیتی مشترک در عراق، افغانستان و مبارزه با مواد مخدر
شناسایی ایران به عنوان منبع پایدار و بلندمدت انرژی فسیلی	تعهد ایران به بازگشت سوخت مصرفی به کشور عرضه‌کننده
عرضه مطمئن اورانیم با غنای پایین برای ساخت رآکتور آب سبک	تعهد ایران برای دنبال نکردن فناوری چرخه سوخت به مدت ده سال
ایجاد بانک سوخت در کشوری ثالث	

جمهوری اسلامی ایران با طرح فوق به دلیل اینکه حق غنی‌سازی را به رسمیت نشناخته بود مخالفت کرد. سطوح و دامنه غنی‌سازی از همان ابتدای شکل‌گیری مذاکرات ایران با گروه ۵+۱ نیز همواره به عنوان یکی از موضوع های چالشی مطرح بوده است، به طوری که در اولین بسته پیشنهادی این گروه در ۶ ژوئن ۲۰۰۶، یکی از شروط بهره‌گیری تهران از مشوق‌ها و ازسرگیری مذاکرات، راستی‌آزمایی توقف تمام فعالیت‌های مرتبط با غنی‌سازی بود، ولی امروزه با دستیابی ایران به دانش غنی‌سازی ۲۰ درصد، طیف آمریکا در مذاکرات هیچ‌گونه پیش‌شرطی را برای ازسرگیری مذاکرات اعلام نکرده‌اند که یکی از دلایل آن نگاه به مذاکرات از منظر بالا و عدم تأثیرپذیری دیپلمات‌های هسته‌ای کشورمان در قبال چماق تحریم است. از طرفی نهادهای اطلاعاتی آمریکا نیز در ارزیابی‌های راهبردی خود در خصوص فعالیت‌های مرتبط با غنی‌سازی ایران به سردرگمی در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری مواجه شده‌اند. برای مثال «دفتر تحقیقات و اطلاعات وزارت امور خارجه آمریکا»<sup>۱</sup> با

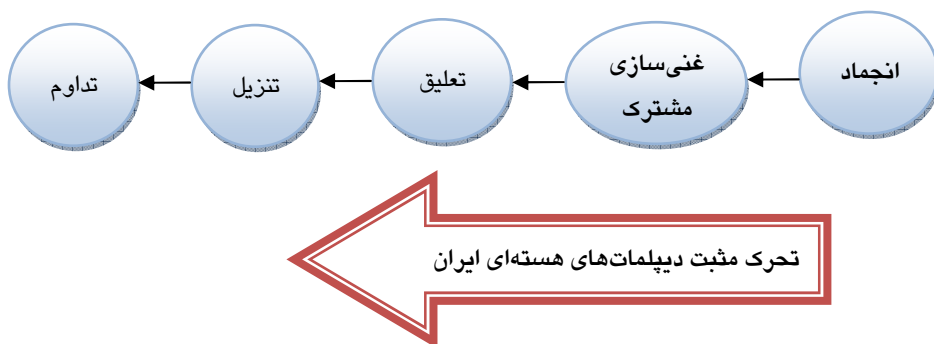
1. US State Department's Bureau of Intelligence and Research



تهیه گزارشی در اوت ۲۰۰۹ ارزیابی کرد جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم، قابلیت فنی غنی‌سازی ۲۰ درصدی را ندارد، ولی جمهوری اسلامی ایران توانست با خودباوری ملی و سرمایه‌گذاری بر متخصصان داخلی، ذخایر اورانیم ۲۳۵ با غنای ۳/۵ درصد و ۲۰ درصد را افزایش دهد.

نمودار خطی غنی‌سازی اورانیم را می‌توان به صورت زیر به تصویر کشاند:

### نمودار خطی دیپلماسی مطلوب در بخش غنی‌سازی



براساس نمودار، یکی از اولویت‌های دیپلمات‌های هسته‌ای در مذاکرات آتی با گروه ۵+۱ باید اتخاذ تدابیر مناسب برای قبولاندن گزینه تداوم غنی‌سازی ۲۰ درصدی به گروه ۵+۱ باشد.

پیش‌بینی می‌شود تا مذاکرات آتی ایران با گروه ۵+۱ در مسکو، جنگ روانی - رسانه‌ای گسترده‌ای برای وادارسازی تهران به عقب‌نشینی از غنی‌سازی ۲۰ درصدی در دستور کار قرار گیرد که از مصادیق آن می‌توان به گزارش فصلی مدیر کل

آژانس اتمی مورخ ۲۵ مه ۲۰۱۲ درخصوص کشف شواهدی دال بر غنی‌سازی ۲۷ درصدی در تأسیسات فوردو اشاره کرد.<sup>۱</sup> در این میان، آمریکا و متحدانش از «گزینه انجماد - انجماد»<sup>۲</sup> حمایت می‌کنند که به مفهوم مشروط شدن حذف پلکانی تحریم‌ها به توقف کامل فعالیت‌های مرتبط با غنی‌سازی است. به همین دلیل پیش‌بینی می‌شود بخشی از محور مذاکرات آتی به سمت تأسیسات اتمی زیر متمرکز شود:

(الف) «تأسیسات غنی‌سازی سوخت نطنز»<sup>۳</sup> که اورانیم با غنای ۵ درصد را تولید می‌کند که براساس بند «۱۵» گزارش مه ۲۰۱۲ مدیرکل آژانس، نتایج بازرسی‌های آن با «پرسشنامه اطلاعات طراحی»<sup>۴</sup> همخوانی داشته است.

(ب) «تأسیسات غنی‌سازی سوخت آزمایشی»<sup>۵</sup> که شامل یک مرکز تحقیقات و یک مرکز تولید اورانیم با درصد غنای پایین آزمایشی است و اولین بار در اکتبر ۲۰۰۳ شروع به کار کرده است.

(ج) مجتمع غنی‌سازی سوخت فوردو.

«مجتمع غنی‌سازی سوخت فوردو»<sup>۶</sup> یک مجتمع غنی‌سازی برای تولید اورانیم - ۲۳۵ با غنای ۲۰ درصد و ۵ درصد است. این مجتمع گنجایش ۱۶ آبشار (در حدود ۳۰۰۰ سانتریفیوژ) را دارد و برای اولین بار در سال ۲۰۱۱ عملیاتی شد.

۱. برای مشاهده متن کامل گزارش یوکیا آمانو به نشانی اینترنتی ذیل رجوع شود :

[http://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/IAEA\\_Iran\\_Report\\_25\\_May,2012.pdf](http://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/IAEA_Iran_Report_25_May,2012.pdf)

2. Freeze - Freeze Option

3. Fuel Enrichment Plant (FEP)

4. Design Information Questionnaire (DIQ)

5. Pilot Fuel Enrichment Plant (PFEP)

6. The Fordow Fuel Enrichment Plant (FFEP)



## ۲. دامنه بازرسی‌ها

دومین حوزه مورد مناقشه بین ایران و گروه ۵+۱ دامنه و عمق فعالیت‌های پادمانی آژانس است. پادمان در لغت به مفهوم بازرسی و نظارت است. تاکنون سه نوع الگو پادمانی توسط آژانس مورد تصویب قرار گرفته است:

### – موافقتنامه‌های پادمانی جامع (INFICIRC/153)

تمامی موافقتنامه‌های پادمانی جامع، بین کشورهای غیرهسته‌ای و آژانس براساس ماده (۳) NPT منعقد شده است. این موافقتنامه‌ها کشور عضو را ملزم می‌کنند سامانه واپایش (کنترل) و شمارش مواد تحت پادمان را ایجاد کنند. دولت ایران موافقتنامه پادمانی جامع با آژانس را در ۱۹ ژوئن ۱۹۷۳ امضا کرد و از تاریخ ۱۵ می ۱۹۷۴ نیز پس از تحویل سند تصویب مجلس شورای ملی به آژانس به اجرا درآمده است. این توافقنامه با سند شماره INFICIRC/214 به تاریخ ۱۳ دسامبر ۱۹۷۴ در دبیرخانه آژانس به ثبت رسیده است.<sup>۱</sup>

### – موافقتنامه‌های پادمانی INFICIRC/66

آژانس در برخی کشورها پادمان‌هایی را اعمال می‌کند که جامع نیستند، اما ناظر به برخی موارد خاص هستند. این موافقتنامه‌های پادمانی که براساس سند INFICIRC/66 اعمال می‌شوند مواد هسته‌ای، غیرهسته‌ای (مانند آب سنگین)، تأسیسات و تجهیزاتاتی که باید تحت پادمان قرار گیرند را مشخص می‌کنند. تحت چنین

۱. برای مشاهده متن کامل توافقنامه به وبگاه سازمان بین‌المللی انرژی اتمی رجوع شود:

موافقتنامه‌هایی آژانس ملزم است از عدم انحراف مواد و اقلام مشخص شده به مقاصد نظامی اطمینان حاصل کند.

### - پروتکل الحاقی INFICIRC/045

شورای حکام، پروتکل الحاقی را به منظور تقویت کارآمدی و بهبود کارآیی نظام پادمان در ۱۵ می ۱۹۹۷ به تصویب رساند. کشورهایی که موافقتنامه پادمانی جامع با آژانس دارند می‌توانند این پروتکل را نیز منعقد کنند. لازم‌الاجرا شدن پروتکل مستلزم تصویب آن در مجالس قانونگذاری است. هرچند برخلاف INFICIRC/153 پیوستن به این پروتکل داوطلبانه است، اما نحوه عملکرد آژانس، کشورهای غربی و آمریکا به سمتی بوده است که آن را اجباری نشان دهند. آژانس از طریق پروتکل الحاقی دسترسی کامل‌تری به تمام فعالیت‌های مربوط به امور هسته‌ای کشورهای عضو داشته و قادر خواهد بود از فعالیت‌های اظهار نشده نیز بازرسی کند.

یکی از مواردی که به صورت مستقیم با الزامات دفاعی، امنیتی و صیانت از اطلاعات و اسناد طبقه شده کشور گره خورده و به عنوان یکی از محورهای مورد مناقشه در مذاکرات آتی مطرح است؛ برد و دامنه همکاری‌های پادمانی است. حساسیت ایران در بخش بازرسی‌ها هنگامی بیشتر می‌شود که سابقه نشت اطلاعات بازرسان آژانس وجود داشته است. برای مثال جمهوری اسلامی ایران در ۳ مارس ۲۰۰۵ (۱۳ اسفندماه ۱۳۸۳) به طور رسمی نگرانی شدید خود را از اینکه بعضی از اطلاعات بسیار محرمانه هسته‌ای ارائه شده به آژانس قبل از گزارش به شورای حکام در اختیار رسانه‌ها قرار گرفته، اعلام کرد.



در این راستا جمهوری اسلامی ایران خواستار همکاری با بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در چارچوب توافقنامه پادمان در ازای تداوم دریافت کمک‌های فنی از آژانس است که این موضوع به صراحت در بند «۴» پیمان منع گسترش تسلیحات اتمی تبلور یافته است.

### ۳. ساخت نیروگاه‌های جدید هسته‌ای

یکی دیگر از محورهای مورد مناقشه که در گزارش‌های یوکیا آمانو نیز تکرار شده، برجسته‌سازی عدم شفافیت ساخت نیروگاه‌های جدید است که مبین اهمیت تأسیسات هسته‌ای در حال ساخت ایران در منظومه مذاکرات آتی ایران با گروه ۵+۱ و آژانس است. این ادعاها در حالی است که جمهوری اسلامی ایران براساس مصوبه مجلس هفتم باید تا افق ایران ۱۴۰۴ باید ۲۰ هزار مگاوات برق مورد نیاز کشور را از انرژی هسته‌ای تأمین کند که تحقق آن مستلزم خیز کشور به سمت احداث نیروگاه‌های جدید علاوه بر نیروگاه اتمی بوشهر است. برای مثال نیروگاه بومی ۳۶۰ مگاواتی دارخوین قرار است در سال ۱۳۹۵ راه‌اندازی شود و سوخت آن با غنای ۲/۵ تا ۳/۵ درصد توسط معاونت سوخت سازمان انرژی اتمی تأمین می‌شود.<sup>۱</sup>

---

۱. با استناد به بند «۱۰» گزارش فصلی یوکیا آمانو در ۲۵ می ۲۰۱۲؛ ایران بر اساس توافق پادمانی خود به آژانس درباره ۱۶ تأسیسات هسته‌ای و مکان خارج از مراکز اتمی» را (LOFs) اطلاع‌رسانی کرده است. براساس بند «۲۹» گزارش، تهران در حال برنامه‌ریزی برای ساخت ۱۰ تأسیسات جدید غنی‌سازی اورانیم است.

#### ۴. ذخایر اورانیم غنی شده جمهوری اسلامی ایران

رصد مذاکرات ژنو در اکتبر ۲۰۰۹ یا بیانیه سه‌جانبه تهران مبین این واقعیت است که یکی از کانون‌های مورد مناقشه بین ایران و اعضای گروه ۵+۱، ذخایر سوخت اورانیم است. دو عامل باعث شده جمهوری اسلامی ایران در قبال ذخایر اورانیم خود با احتیاط گام بردارد:

- ایران منافع ۱۵ درصد «معدن اورانیم روسینگ»<sup>۱</sup> نامیبیا را خریداری کرد، ولی بر اثر فشارهای بین‌المللی هنوز نتوانسته هیچ سهمی را دریافت کند.
- طفره رفتن شرکت غنی‌سازی یورودیف فرانسه از تحویل ۱۰ درصد سهام ایران.

#### ۵. چرخه سوخت هسته‌ای

جمهوری اسلامی ایران از معدود کشورهایی است که در شرایط تحریم با تأکید بر توان داخلی و خودباوری ملی موفق شد چرخه کامل سوخت هسته‌ای را تکمیل کند. موفقیت جمهوری اسلامی ایران در تکمیل چرخه کامل سوخت هسته‌ای در سطوح آزمایشگاهی باعث شده تعمیم طرح الگوی آمریکا در خاورمیانه با موانع جدی مواجه شود. در واقع مهمترین دلیل آمریکا برای حمایت از طرح گام به گام روسیه در مذاکرات آتی با ایران، اعمال فشار بر جمهوری اسلامی ایران برای انصراف از چرخه بومی سوخت هسته‌ای و پیروی از الگویی شبیه امارات است. در همین رابطه، واشنگتن به‌منظور اینکه دیپلمات‌های هسته‌ای ایران را به بازنگری از تدوام چرخه

1. Rossing Uranium Mine of Namibia



بومی سوخت هسته‌ای وادار نماید، برخی شیوه‌های زیر را به‌کار گرفته است:

### - مشروط کردن تداوم غنی‌سازی به تصویب پروتکل الحاقی

یکی از روش‌های ایالات متحده برای مانع‌سازی در استقرار الگوی چرخه بومی سوخت هسته‌ای؛ مشروط کردن تداوم غنی‌سازی اورانیم به پذیرش موضوع‌هایی است که می‌تواند هزینه‌های امنیتی - اطلاعاتی بالایی را به نظام تحمیل کند که از مصادیق بارز آن می‌توان به مشروط کردن فعالیت‌های اتمی جمهوری اسلامی ایران به اجرای کامل مفاد پروتکل الحاقی در گزارش‌های مدیر کل آژانس اتمی و قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل اشاره کرد که اجرای آن در شرایط کنونی با ملاحظات امنیتی بالایی همراه است.

### - محدود کردن همکاری‌های فنی آژانس با جمهوری اسلامی ایران

بخشی از رویکرد آمریکا برای منصرف نمودن ایران از الگوی تولید بومی سوخت هسته‌ای از طریق محدودسازی همکاری‌های فنی جمهوری اسلامی ایران با آژانس صورت می‌گیرد که از مصادیق آن می‌توان به مخالفت ۲۲ نوامبر ۲۰۰۶ شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی برای کمک فنی به ساخت نیروگاه آب سنگین اراک اشاره کرد.

### - ادعای مقابله با تولید پلوتونیم

یکی دیگر از روش‌های آمریکا برای منصرف کردن تهران از الگوی تولید بومی سوخت هسته‌ای در مذاکرات آتی؛ ایجاد امواج عملیات روانی از طریق به‌کارگیری ترفند ارباب و تداعی حرکت ایران به سمت تولید پلوتونیم از طریق بازپردازش

سوخت مصرفی با هدف مانع‌سازی در ساخت رآکتور ۴۰ مگاواتی آب سنگین اراک است. برای اولین بار موضوع بازپردازش سوخت مصرفی در ۱۰ نوامبر ۲۰۰۳ اهمیت یافت که در آن آژانس اعلام کرد مقادیر کمی از آلودگی‌های پولوتونیم را در مراکز هسته‌ای ایران مشاهده کرده است.

### ۶. مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن

یکی دیگر از حوزه‌های مورد مناقشه بین ایران و گروه ۵+۱، تداعی ارتباط بین فناوری هسته ایران با توسعه صنعت موشک‌های بالستیک به‌ویژه موشک‌های سری شهاب در قالب «مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن»<sup>۱</sup> است. در ۱۶ سپتامبر ۲۰۰۸ (۲۶ شهریورماه ۱۳۸۷) هرمن ناکارتس<sup>۲</sup> - مدیر اجرایی معاونت پادمان آژانس - با نشان دادن اسناد و تصاویری مدعی شد جمهوری اسلامی ایران در حال تغییر دهانه مخروطی شکل موشک بالستیک شهاب ۳ برای نصب کلاهک هسته‌ای است،<sup>۳</sup> هرچند جمهوری اسلامی ایران این ادعا را رد کرد، با وجود این تأثیرپذیری معاونت پادمان آژانس از آمریکا و متحدانش به حدی است که این نهاد نظارتی خواستار بازرسی از تأسیسات موشکی جمهوری اسلامی ایران و مصاحبه با مهندسان کارگاه‌های غیرنظامی شده است.

1. Possible Military Dimensions(PMD)

2. Herman Naeckerts

هرمن ناکارتس از سپتامبر ۲۰۱۰ به سمت معاون مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در امور پادمان‌ها منصوب شده است.

3. IAEA Shows Photos Alleging Iran Nuclear Missile Work, <http://in.reuters.com>, 16 sep, 2008.



دستاوردهای سریع و قابل ملاحظه ایران در بخش هوا - فضا و خلأ اطلاعاتی غرب از برنامه‌های موشکی ایران یکی دیگر دلایل مطرح کردن مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن توسط گروه ۵+۱ است.

نقطه عطف برجسته شدن مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن در راهبرد مذاکراتی گروه ۵+۱ با صدور بیانیه‌ای در ۱۲ مارس ۲۰۰۹ شکل گرفت. در این بیانیه از ایران خواسته شد به نگرانی‌های آمریکا و تروئیکای اتحادیه اروپا در بخش «ابعاد نظامی احتمالی»<sup>۱</sup> پاسخ داده شود. یوکیا آمانو نیز در بندهای «۳۹» تا «۴۳» گزارش ۲۵ می ۲۰۱۲ مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن را برجسته کرده است. به همین دلیل یکی از ابزارهای گروه ۵+۱ برای مشروعیت بخشی به مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن، استناد به گزارش‌های فصلی مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است.

با توجه به اینکه ماهیت مطرح‌سازی ابعاد نظامی احتمالی، مبتنی بر جنگ تبلیغاتی است، پیش‌بینی می‌شود در کوتاه‌مدت با هدف اثرگذاری بر فضای مذاکرات، وزن و تراکم ابعاد عملیات روانی علیه برخی مراکز هسته‌ای - نظامی با تمرکز بر مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن افزایش یابد.

## جدول ۳. محورهای مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن در

## مذاکرات آتی ایران با گروه ۵+۱

طراحی وسیله پرتاب موشک <sup>(۳)</sup>	آزمایش قدرت انفجاری بالا <sup>(۲)</sup>	پروژه نمک سبز <sup>(۱)</sup>
فعالیت‌های توسعه‌ای و ریخته‌گری کلاهک‌های مربوط به موشک بالستیک شهاب - ۳ <sup>(۳)</sup>	فعالیت‌های توسعه و تحقیق مرتبط با لیزر <sup>(۴)</sup>	آزمایش چاشنی انفجاری <sup>(۴)</sup>
ساخت تجهیزات دومنظوره	آزمایش‌های هیدرودینامیک	نیمکره اورانیمی <sup>(۷)</sup>

(1) Green Salt Project

(2) High Explosive Testing

(3) Missile Re-entry Vehicle

(4) Exploding Bridgewire Detonator (EBW)

(5) Laser Related R &amp; D Activities

(6) Parameters and Development Work Related to the Shahab 3 Missile

(7) Uranium Hemisphere

برای وقوع انفجار و چرخه سوخت کنترل شده، نیاز به مقدار معینی اورانیم ۲۳۵ است که در اصطلاح

هسته‌ای به آن جرم بحرانی می‌گویند که آن را تحت فشار و حرارت به صورت دو نیم‌کره مساوی می‌سازند و

برای شروع اولیه انفجار هسته‌ای در لحظه کوتاهی این دو نیم‌کره اورانیم را به یکدیگر نزدیک می‌کنند.

یکی از اهداف واشنگتن برای مطرح‌سازی مطالعات ادعایی، ایجاد بحران‌های

موازی برای جمهوری اسلامی ایران و کمرنگ‌سازی توجه متولیان امر به تحولات

سوریه و افزایش هزینه‌های تهران در دفاع از جنبش‌های اسلامی منطقه به‌ویژه در

لبنان، بحرین و یمن است.

## ۷. نحوه ارائه تضمین‌های لازم برای برگشت ناپذیری تحریم‌ها

واکاوی برخی طرح‌های ارائه شده به جمهوری اسلامی ایران همچون طرح گام به گام

روسیه مبین این واقعیت است که یکی از حوزه‌های مورد مناقشه که می‌تواند روند



خروج از بن‌بست مذاکرات را با موانع جدی همراه کند، افق نگاه دو طرف در خصوص تحریم‌های بالفعل و بالقوه است. تحریم‌های اعمالی علیه جمهوری اسلامی ایران در چهار بخش بند «۴۱» فصل هفتم منشور ملل متحد، تحریم‌های اتحادیه اروپا، تحریم‌های ائتلافی (تحریم‌های آمریکا و متحدانش در شرق آسیا) و تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا در جریان است. در این رابطه نوع گفت‌وگو میان آمریکا و متحدانش در اتخاذ «گزینه فشار - مذاکره»، روند دستیابی به مصالحه و بازی برد - برد را با چالش جدی مواجه ساخته است. برای مثال در شرایطی که مذاکرات بغداد در جریان بود، صدودوازدهمین جلسه کنگره آمریکا قطعنامه تشدید تحریم‌ها را تصویب می‌کند یا هیلاری کلینتون در رایزنی با هند خواستار تجدیدنظر این کشور در واردات نفت از ایران می‌شود. به عبارتی رفتار آمریکا این سناریو را تقویت می‌کند که واشنگتن با انجام برخی اقدامات خصمانه به‌ویژه در قبل و حین از مذاکرات، خواستار شکست مذاکرات است تا این تداعی را ایجاد کند که قبل از گزینه گسترش تحریم‌ها، مجاری مسالمت‌آمیز را نیز دنبال کرده است.

تحریم‌های اعمالی شورای امنیت همانند مدل قیف وارونه عمل می‌کند، به‌طوری که تعهدات لایه‌ای را به ایران تحمیل می‌کند و لغو آنها با رایزنی‌های پیچیده‌ای همراه خواهد بود. در صدر تمام گزارش‌های مدیر کل آژانس نیز یکی از ملزومات راستی‌آزمایی فعالیت‌های هسته‌ای ایران، اجرای کامل قطعنامه‌های ۱۶۹۶، ۱۷۳۷، ۱۷۴۷، ۱۸۰۳ و ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل معرفی شده است.

## ۸. افزایش تعداد و تراکم بازرسی‌ها از مجتمع نظامی پارچین

«مؤسسه علوم و امنیت بین‌الملل»<sup>۱</sup> آمریکا در ۱۶ سپتامبر ۲۰۰۴ (۲۵ شهریورماه ۱۳۸۳) ۷ عکس ماهواره‌ای از مرکز نظامی پارچین در ۳۰ کیلومتری جنوب شرقی تهران منتشر و ادعا کرد ایران در این مرکز در حال آزمایش مواد منفجره با قدرت انفجاری بالا از هسته اورانیم ضعیف شده به شکل نوعی آزمایش خشک است تا بداند بمب اتمی با مواد شکافت‌پذیر چگونه عمل می‌کند.<sup>۲</sup> درحالی که بازرسی از اماکن نظامی در شمول تعهدات پادمانی ایران محسوب نمی‌شود با وجود این ایران برای دومین بار در ۱ نوامبر ۲۰۰۵ به «اولی هاینونن»<sup>۳</sup> معاون وقت مدیر کل آژانس در امور پادمان‌ها به همراه دو بازرس دیگر اجازه نمونه‌برداری محیطی از پارچین را داد و هیچ‌گونه انحرافی از تبدیل مواد هسته‌ای به سلاح هسته‌ای مشاهده نشد. در بند «۴» گزارش فصلی یوکیا آمانو در ۲۵ می ۲۰۱۲ که بلافاصله پس از مذاکرات بغداد ارائه شد، بر ضرورت گسترش همکاری‌های پادمانی از پارچین تأکید شده است. در همین ارتباط، آمریکا و متحدانش خواستار ارائه اطلاعات بیشتر از کارشناسان خارجی شاغل در پارچین شده‌اند. در مذاکرات ایران و آژانس در وین مورخ ۱۴ و ۱۵ می ۲۰۱۲ و سفر یک روزه یوکیا آمانو به تهران مورخ ۲۱ می ۲۰۱۲ نیز، محور گفتگوها بازرسی از سایت پارچین بود. در بند «۴۳» گزارش ۲۵ می ۲۰۱۲ یوکیا آمانو تصریح شده ایران در اظهارنامه‌های خود، نگرانی آژانس در خصوص تأسیسات پارچین را برطرف نکرده است.

1. Institute for Science & International Security (ISIS)

2. www.isis-online.org, 16 September, 2004.

3. Olli Heinonen, Deputy Director General & Head of the Department of Safeguards at the International Atomic Energy Agency.



رمزگشایی از تمام ادعاها و اظهارات مورد اشاره، مبین این واقعیت است که یکی از کانون‌های چالشی ایران در مذاکرات آتی با گروه ۵+۱، نحوه بازرسی از تأسیسات نظامی پارچین است.

### ۹. توقف گسترش تأسیسات سازه‌ای و غنی‌سازی در فوردو

یکی از مبانی عملیات روانی دکترین مهار آمریکا در قبال ایران هسته‌ای؛ برجسته‌سازی احتمال وجود تأسیسات هسته‌ای محرمانه و اعلام نشده در جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه پس از ارسال تصاویر ماهواره‌ای «تأسیسات غنی‌سازی سوخت فوردو»<sup>۱</sup> در ۲۰ مایلی شمال قم است. این تأسیسات در زیرزمین و براساس رعایت دقیق اصول پدافند غیرعامل ساخته شده و اطلاعات نهادهای جاسوسی اعضای گروه ۵+۱ از آن محدود است. این مرکز، ظرفیت استقرار شانزده آبشار یا ۳۰۰۰ سانتریفیوژ را دارد و برای افزایش توان غنی‌سازی و تولید اورانیم ۲۳۵ با غنای ۲۰ درصد در حال ساخت است. جمهوری اسلامی ایران در ۲۱ سپتامبر ۲۰۰۹ وجود آن را به اطلاع آژانس رساند. جمهوری اسلامی ایران از ژانویه ۲۰۱۲، غنی‌سازی ۲۰ درصدی را در فوردو آغاز کرد. در نتیجه تأسیسات فوردو یکی از تأسیسات حیاتی برای تولید سوخت رآکتور تحقیقاتی تهران محسوب می‌شود.

مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در گزارش نوامبر ۲۰۰۹ خواستار توقف کامل فعالیت‌ها در سایت فوردو شد. یوکیا آمانو نیز در بند «۲۸» گزارش ۲۵ می ۲۰۱۲ تصریح نمود:

«نتیجه تحلیل‌های مربوط به نمونه‌های محیطی گرفته شده در تأسیسات غنی‌سازی سوخت فردو در تاریخ ۱۵ فوریه سال ۲۰۱۲، وجود ذراتی با غنای ۲۷ درصد از نوع اورانیم ۲۳۵ نشان داد که این میزان بالاتر از سطحی است که در پرسشنامه اطلاعات طراحی بیان شده است».

یکی از دلایل تمرکز واشنگتن برای بازرسی از تأسیسات فردو این است که اطلاعات نهادهای جاسوسی آمریکا از این مرکز پایین است و افزایش بازرسی‌های آژانس می‌تواند تا حدودی خلأ اطلاعاتی آنان را برطرف کند. از طرفی در شرایطی که آمریکا و رژیم صهیونیستی همواره از احتمال پیاده‌سازی گزینه نظامی سخن می‌گویند، این امر ملاحظات ایران برای بازرسی‌های فرآیدمانی از تأسیسات خود را افزایش می‌دهد.

#### ۱۰. مصاحبه آژانس با کارشناسان هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران

یکی از موارد مورد مناقشه احتمالی بین ایران و گروه ۵+۱، پافشاری آمریکا و متحدانش درخصوص اجازه تهران برای تحقیق و تفحص آژانس از کارشناسان هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران است که با توجه به سابقه نشت اطلاعات آژانس، این امر می‌تواند مقدمه شناسایی کارشناسان هسته‌ای و حذف فیزیکی آنان را فراهم کند.

#### ۱۱. طرح‌های مرتبط با تولید آب سنگین

جمهوری اسلامی ایران در راستای نهادینه کردن «اصل تحقیق و توسعه» و تأمین رادیوایزوتوپ‌های درمانی، رآکتور آب سنگین اراک را در حال ساخت دارد که در آن



«آب سنگین یا دیوتریم» مورد نیاز «راکتورهای آب سنگین»<sup>۱</sup> تولید می‌شود. جمهوری اسلامی ایران در ۲۶ اوت ۲۰۰۶ (۴ شهریورماه ۱۳۸۵) نخستین تأسیسات تولید آب سنگین (دیوتریم) در اراک را به بهره‌برداری رساند و به نهمین کشور دارای این فناوری تبدیل شد. شیب و سرعت ایران در دستیابی به فناوری تولید آب سنگین موجب شد از همان ابتدا موضوع آب سنگین به یکی از حوزه‌های مورد مناقشه در مذاکرات تبدیل شود. به طوری که قطعنامه ۱۶۹۶ شورای امنیت سازمان ملل به دنبال افتتاح مجتمع آب سنگین اراک به تصویب رسید.

آمریکا و متحدانش ادعا می‌کنند بیشتر اطلاعات در خصوص تأسیسات آب سنگین اراک از طریق تصاویر ماهواره‌ای به دست آمده است و خواستار نمونه‌گیری از آب سنگین ذخیره شده در تأسیسات تبدیل اورانیم هستند. ادعاهای واشنگتن در حالی است که آژانس در ۱۷ اوت ۲۰۱۱ از «تأسیسات تولید آب سنگین»<sup>۲</sup> ایران بازرسی کرد.

واشنگتن همچنین مدعی است برخی طرح‌های مرتبط با آب سنگین در «تأسیسات تولید سوخت»<sup>۳</sup> و «تأسیسات ساخت صفحه سوخت اصفهان»<sup>۴</sup> انجام می‌شود. یکی از دلایل طیف آمریکا برای افزایش بازرسی‌ها از تأسیسات آب سنگین اراک، پیشگیری از فعالیت‌های بازفرآوری برای تولید پلوتونیم است.

- 
1. Heavy Water Reactors (HWRs)
  2. Heavy Water Production Plant (HWPP)
  3. Fuel Manufacturing Plant (FMP)
  4. Fuel Plate Fabrication Plant (FPFP) at Esfahan

## ۱۲. ساخت سانتریفیوژهای پیشرفته

تأکید آژانس در گزارش ۲۵ می ۲۰۱۲ و رصد گزارش‌های برخی مراکز پژوهشی وابسته به نهادهای جاسوسی آمریکا به‌ویژه مؤسسه علوم و امنیت بین‌الملل حامل این پیام است که یکی از محورهای مذاکرات آتی با گروه ۵+۱، رایزنی درخصوص ساخت و نصب سانتریفیوژهای پیشرفته در مرکز نطنز است.<sup>۱</sup>

سانتریفیوژ دستگامی است که «گاز هگزا فلوراید اورانیم»<sup>۲</sup> را غنی‌سازی می‌کند. در اورانیم طبیعی، میزان ایزوتوپ‌های ۲۳۵ حدود ۰/۷ درصد است و بیش از ۹۹ درصد آن اورانیم ۲۳۸ است. سانتریفیوژها بر اثر سرعت زیاد و ایجاد نیروی گریز از مرکز، میزان غلظت ایزوتوپ اورانیم ناپایدار ۲۳۵ را از ۰/۷ درصد به ۳/۵ الی ۵ درصد که حد استاندارد تولید سوخت هسته‌ای است افزایش می‌دهند. بعد از کارشکنی گروه ۵+۱ برای تحویل سوخت هسته‌ای، جمهوری اسلامی ایران تصمیم گرفت به سمت ساخت و نصب سانتریفیوژهایی گام بردارد که قابلیت تولید اورانیم با غنای ۲۰ درصد را داشته باشند.

جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۲۲ ژانویه ۲۰۰۸ (۲ بهمن ماه ۱۳۸۶) برای اولین بار اجازه بازرسی آژانس از مراکز توسعه سانتریفیوژهای پیشرفته را صادر کرد. بازرسی از مراکز تحقیق و توسعه، از مفاد پروتکل الحاقی است و ایران هنوز پروتکل الحاقی را نپذیرفته است؛ با وجود این جمهوری اسلامی ایران به‌منظور شفاف‌سازی فعالیت‌های هسته‌ای خود، اجازه داد بازرسان این مکان را بازرسی کنند.

1. ISIS Analysis of IAEA Iran Safeguards Report, 25 May, 2012 ,

[http://isisonline.org/uploads/isis-reports/documents/ISIS\\_Analysis\\_IAEA\\_Report\\_25May2012.pdf](http://isisonline.org/uploads/isis-reports/documents/ISIS_Analysis_IAEA_Report_25May2012.pdf)

2. Hexafluoride Uranium (UF6)



### ۱۳. پروتکل الحاقی و معاهده منع جامع آزمایش‌های هسته‌ای

یکی از ابزار مخالفان نظام برای مهار توسعه بومی دانش هسته‌ای، ملزم کردن تهران به امضا و تصویب معاهدات پادمان هسته‌ای مانند «پروتکل الحاقی»<sup>۱</sup> یا «معاهده منع جامع آزمایشات هسته‌ای»<sup>۲</sup> از طریق هنجارها و ساختارهای حقوقی مانند شورای امنیت و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است.

موافقت مشروط ایران برای تصویب پروتکل برای اولین بار در طرح پیشنهادی

۲۳ مارس ۲۰۰۵ (۴ فروردین‌ماه ۱۳۸۴) مطرح شد که در جدول ذیل آمده است:<sup>۳</sup>

#### جدول ۴. مفاد طرح پیشنهادی ایران در ۲۳ مارس ۲۰۰۵

تعهدات اتحادیه اروپا	تعهدات فرایادمانی ایران
کمک در ساخت رآکتورهای هسته‌ای	تصویب پروتکل الحاقی
ارائه تضمین متقن برای تأمین سوخت رآکتورهای اتمی	محدود شدن توان فنی ایران به تولید اورانیم با غنای پایین
تسهیل دستیابی ایران به بازارهای اروپا	انصراف از بازپرداش سوخت هسته‌ای
ارائه ابتکاری برای شکل‌گیری خاورمیانه‌عاری از تسلیحات اتمی	بازرسی‌های سرزده از تأسیسات هسته‌ای ایران
جمع‌آوری، نصب و آزمایش ۳ هزار سانتریفیوژ در نطنز	نخیره کردن اورانیم با غنای پایین به صورت میله‌های سوخت پایدار

1. Additional Protocol

2. Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty (CTBT)

3. Islamic Republic of Iran, Proposal By Iran Presented to the Meeting of the Steering Committee, London: Elements of Objective Guarantees, 23 March, 2005.

یکی از درخواست‌های گروه ۱+۵ که در مذاکرات ژنو، استانبول و بغداد به صراحت اعلام و تکرار شده است، تصویب و اجرای سریع پروتکل الحاقی است. یوکیا آمانو نیز در بند «۴۷» و «۵۱» گزارش ۲۵ می ۲۰۱۲ تصریح نمود هرگونه راستی‌آزمایی صلح‌آمیز بودن فعالیت‌های هسته‌ای ایران، منوط به اجرای کامل مفاد پروتکل الحاقی است.

#### ۱۴. قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل

تصویب قطعنامه‌های شورای امنیت از طریق رایزنی‌های متراکم و موازی انجام می‌شود، به همین دلیل لغو آنها به راحتی امکان‌پذیر نیست. در این میان یکی از حوزه‌های مورد مناقشه در راهبرد مذاکرات آتی با گروه ۱+۵، چگونگی ارجاع موضوع هسته‌ای ایران به شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی خواهد بود.

#### گفتار سوم - جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

موضوع هسته‌ای ایران تا قبل از ارجاع به شورای امنیت در فاز مشکل قرار داشت، ولی پس از صدور قطعنامه ۱۶۹۶ براساس ماده (۴۰) منشور ملل متحد، به یک مقوله چالشی در حوزه امنیت ملی تبدیل شده است که در صورت ضعف انسجام فکری - رویه‌ای بین متولیان امر، عدم تحلیل مناسب پارامترهای تأثیرگذار و اتخاذ سیاست‌های جزیره‌ای به‌ویژه به‌کارگیری سیاست‌های مبتنی بر آزمون و خطا می‌تواند توازن هزینه و فرصت‌های توسعه بومی صنعت هسته‌ای را برهم زند. به



همین دلیل یکی از الزامات مدیریت راهبردی سیاست‌های کلان هسته‌ای در شرایط کنونی، حداکثر همسویی فکری - رویه‌ای در سه بخش سیاستگذاری خارجی (وزارت امور خارجه)، دیپلماسی پارلمانی (قوه مقننه) و دیپلماسی هسته‌ای (شورای عالی امنیت ملی) است.

اعمال تحریم‌های گسترده آمریکا در چارچوب جنگ اقتصادی، استفاده از ظرفیت تحریم‌های بشردوستانه در قالب جنگ سیاسی، ادعای نقش‌آفرینی جمهوری اسلامی در ترور سفیر عربستان در واشنگتن یا برجسته‌سازی مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن در قالب جنگ روانی و تهاجم سایبری برای تخریب سامانه‌های الکترونیکی تأسیسات و مراکز هسته‌ای و موشکی براساس جنگ شبکه‌ای و ترور دانشمندان هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران در چارچوب جنگ اطلاعاتی انجام می‌شود. به عبارتی آمریکا وارد فاز ایجاد تهدیدهای لایه‌ای شده است که مقابله با تهدیدهای هر لایه مستلزم طرح‌های خاص خود است که ضرورت تبیین بسته سیاستی منسجم برای مهار آسیب‌های چندبعدی را افزایش داده است.

این احتمال وجود دارد در صورت ارزیابی واشنگتن و متحدانش از شکست مذاکرات، آنان به سمت اتخاذ گزینه‌های تخریبی حرکت کنند. با توجه به اینکه عملیاتی کردن گزینه تهاجم نظامی در شرایط کنونی با محذوراتی همراه است، احتمال کاربست سناریوی تهاجم سایبری یا حذف فیزیکی دانشمندان مرتبط با صنایع هسته‌ای - موشکی وجود دارد. آنچه در اذهان عمومی از تهاجم نظامی آمریکا و اسرائیل برجسته و ملموس است، تجاوز به معنای حملات جنگنده‌ها و بمب‌افکن‌هاست؛ در حالی که واقعیت امر این است که ایالات متحده و رژیم

صهیونیستی اولویت اولیه خود را در حملات سایبری قرار داده‌اند. در این میان ویروس استاکس نت برای تخریب و مختل کردن رایانه‌های نیروگاه اتمی بوشهر و «ویروس شعله»<sup>۱</sup> نیز با هدف از کار خارج کردن سانتریفیوژهای نطنز متمرکز بوده است. این سناریو محتمل است که آمریکا در گام‌های بعدی تأسیسات غنی‌سازی فوردو را در دستور کار قرار دهد. در این میان با توجه به اولویت بالای تهاجم سایبری به مراکز اتمی و صنایع موشکی وزارت دفاع و سپاه پاسداران در سیاست‌های راهبردی مرکز فرماندهی جنگ‌های سایبری پنتاگون؛ بایسته است نهادهای ذیربط گام‌های لازم برای تقویت تیم‌های پدافند غیرعامل در حوزه سایبری را مورد لحاظ قرار دهند. در این میان تقویت تیم‌های دفاع سایبری در تأسیسات هدف به‌ویژه تأسیسات پارچین، نیروگاه اتمی بوشهر، مجتمع غنی‌سازی نطنز، رآکتور تحقیقاتی تهران و تأسیسات فوردو باید در اولویت قرار گیرند.

رفتار کاوی اعضای گروه ۵+۱ و گزارش‌های مدیر کل آژانس نیز بیانگر برنامه‌ریزی آنان برای اعمال فشار بر ایران در جهت تصویب پروتکل الحاقی است. به همین دلیل این احتمال وجود دارد یکی از محورهای مهم مجلس نهم در میان‌مدت، نحوه تصمیم‌گیری درخصوص دو معاهده پروتکل الحاقی و پیمان منع جامع آزمایش‌های هسته‌ای باشد.

واکاوی بازخورد گزارش مدیر کل آژانس اتمی بر مذاکرات آتی با گروه ۵+۱ نیز باید مورد توجه دیپلمات‌های هسته‌ای قرار گیرد.

شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی تاکنون ۱۲ قطعنامه در رابطه با



فعالیت‌های هسته‌ای جمهوری ایران به تصویب رسانده که اسامی و تاریخ صدور آنها در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۵. قطعنامه‌های شورای حکام آژانس در رابطه با فعالیت‌های هسته‌ای ایران

GOV/2004/21 ۱۳ مارس ۲۰۰۴	GOV/2003/81 ۲۶ نوامبر ۲۰۰۳	GOV/2003/69 ۱۲ سپتامبر ۲۰۰۳
GOV/2004/90 ۲۹ نوامبر ۲۰۰۴	GOV/2004/79 ۱۸ سپتامبر ۲۰۰۴	GOV/2004/49 ۱۸ ژوئن ۲۰۰۴
GOV/2006/14 ۴ فوریه ۲۰۰۶	GOV/2005/77 ۲۴ سپتامبر ۲۰۰۵	GOV/2005/64 ۱۱ اوت ۲۰۰۵
GOV/2012/23 ۲۵ می ۲۰۱۲	GOV/2011/69 ۱۸ نوامبر ۲۰۱۱	GOV/2009/82 ۲۷ نوامبر ۲۰۰۹

گزارش‌های مدیر کل آژانس اتمی از آن جهت حائز اهمیت هستند که آمریکا و متحدانش با مانور دیپلماتیک و تفسیرهای جهت دار از آن، قصد دارند خوراک تبلیغاتی لازم برای اعمال جهشی تحریم‌های هوشمند یا همراه‌سازی افکار عمومی با سناریوی احتمالی تهاجم نظامی به تأسیسات هسته‌ای و مراکز نظامی را تأمین کنند.

گزارش‌های مدیر کل آژانس اتمی باید از دو منظر امنیتی - اطلاعاتی مورد توجه قرار گیرند. برای مثال شورای حکام در قطعنامه GOV/2011/69 مصوب ۱۸ نوامبر ۲۰۱۱ به صراحت خواستار دسترسی آژانس به تمام اطلاعات، اسناد، سایت‌ها مواد و پرسنل مرتبط با صنعت هسته‌ای شده است. این نوع بندها باید از منظر ملاحظات اطلاعاتی بررسی شوند.

این سناریو محتمل است و اشنگتن به صورت همزمان وزن امنیتی موضوع

هسته‌ای ایران و سوریه را افزایش دهد تا روسیه را به عقب‌نشینی در یک حوزه وادار کند. از طرفی این احتمال وجود دارد و اشنگتن با همکاری برخی کشورهای منطقه و به‌منظور درگیر کردن حزب‌الله در معادلات داخلی، مقدمه شکل‌گیری برخی ناآرامی‌ها در لبنان را به‌وجود آورد.

مذاکرات جمهوری اسلامی ایران با گروه ۵+۱ مبتنی بر مذاکرات انتقادی و چالشی است، به همین دلیل توصیه می‌شود نهادهای ذیربط برای غافلگیر نشدن در شرایط مختلف، شبیه‌سازی سناریوهای احتمالی در مذاکرات آتی با گروه ۵+۱ را مورد توجه قرار دهد.

ایالات متحده همچنین به منظور مشروعیت‌بخشی به تحرکات خصمانه از ظرفیت قطعنامه‌های شورای امنیت به‌ویژه قطعنامه‌های ۱۵۴۰ و ۱۸۸۷ نیز استفاده می‌کند. در قطعنامه ۱۸۸۷ بر مواردی همچون تقویت نظام پادمان، کنترل بر صادرات، رهگیری و تعقیب خطوط کشتیرانی، تصویب پروتکل الحاقی و نظارت مؤثر بر چرخه سوخت هسته‌ای تأکید شده است.<sup>۱</sup> برخی رژیم‌های حقوقی معاهدات خلع سلاح که و اشنگتن و متحدانش با استناد به آنها تلاش می‌کند فضای تنفسی جمهوری اسلامی ایران در مذاکرات را کاهش دهد عبارتند از:

۱. برای مشاهده متن کامل قطعنامه به نشانی اینترنتی زیر رجوع شود:

UN Security Council Resolution 1887 (2009), The Center for Arms Control and Non-proliferation, <http://armscontrolcenter.org>



### جدول ۶. رژیم‌های امنیتی مورد استفاده آمریکا برای تغییر رفتار هسته‌ای ایران

گروه استرالیا	رژیم کنترل فناوری موشکی <sup>(۱)</sup>	ابنکار امنیتی اشاعه <sup>(۲)</sup>
ترتیبات و اسنار <sup>(۳)</sup>	کمپته زانگر <sup>(۴)</sup>	گروه عرضه‌کنندگان انرژی هسته‌ای

(1) Missile Technology Control Regime (MTCR)

(2) Proliferation Security Initiative (PSI)

(3) Wassenaar Arrangements

(4) Zangger Committee

در این میان نوعی تفکیک وظایف مشهود است، به طوری که اسرائیل لفاظی‌های نظامی را ادامه می‌دهد، واشنگتن شعار قریب‌الوقوع بودن تحریم‌های گسترده را می‌دهد و مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا نیز در مذاکرات تحت فشار خواستار بازنگری ایران در سیاست‌های هسته‌ای خود می‌شود. در این میان برخی عوامل نیز بر بی‌اعتمادی جمهوری اسلامی ایران به حسن نیت گروه ۵+۱ افزوده است. برای مثال صدور قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل بلافاصله پس از توافقنامه معاوضه سوخت هسته‌ای در تهران، تناقض مواضع آمریکا و متحدانش در مذاکرات استانبول -۲ و بغداد، طفره رفتن فرانسه از تحویل ۱۰ درصد سهام ایران در شرکت غنی‌سازی یورودیف، تصویب قطعنامه ۱۵۵۳ در مجلس نمایندگان آمریکا مورخ ۲۴ جولای ۲۰۱۰ و چراغ سبز به اسرائیل برای حمله نظامی به ایران، مطرح‌سازی مطالعات ادعایی تسلیحاتی شدن پس از حل و فصل موارد مبهم توافقنامه مدالیته ایران و آژانس در سال ۲۰۰۷، طفره رفتن معاون پادمان آژانس از ارائه اسناد واقعی مرتبط با ابعاد نظامی احتمالی، عدم تغییر رفتار خصمانه واشنگتن و تغییر نیافتن مواضع دوپهلوی مدیر کل آژانس در شرایط اجرای داوطلبانه پروتکل الحاقی، صدور

قطعه‌نامه خصمانه کنگره آمریکا در حین مذاکرات بغداد، رد پیشنهاد ایران برای مذاکره کارشناسان قبل از نشست مسکو، سکوت غرب در برابر زرادخانه‌های تسلیحاتی اسرائیل و حمایت آشکار رژیم صهیونیستی و برخی دولتمردان و قانونگذاران کنگره از سناریوی حذف فیزیکی دانشمندان هسته‌ای ایران تنها بخشی از دلایلی هستند که اعتماد ایران به گروه ۵+۱ را کاهش داده‌اند و تا زمانی که فضای اعتماد متقابل بین دو طرف شکل نگیرد نمی‌توان امید چندانی به نتیجه‌بخش بودن مذاکرات داشت. در همین رابطه روسیه و چین نیز بلافاصله پس از بیانیه سه‌جانبه تهران مدعی شدند تحریم‌های جدید قطعه‌نامه ۱۹۲۹ شورای امنیت سازمان ملل هوشمند است و جهت‌گیری آن به سمت جامعه ایران نیست. به عبارتی دیپلمات‌های هسته‌ای ایران در محاسبات استراتژیک خود نسبت به مسکو و پکن نیز باید نگاه واقع‌بینانه‌ای را داشته باشند. هر چند با پیروزی ولادمیر پوتین در انتخابات ریاست‌جمهوری روسیه و تمایلات وی برای تقویت نقش مسکو در معادلات منطقه‌ای و جهانی، آستانه مقاومت این کشور در برابر سیاست‌های یک‌جانبه‌گرایانه واشنگتن افزایش یافته است.

رفتار برخی بازیگران منطقه‌ای به‌ویژه عربستان، ترکیه و جمهوری آذربایجان نیز باید به دقت رصد شود. برای مثال، امارات و عربستان در رایزنی‌های خود با چین به این کشور تضمین داده‌اند در صورت توقف صادرات نفت ایران، نیاز پکن به انرژی را برطرف می‌کنند.<sup>۱</sup>

---

1. Mackenzie, Kate, Oil at the Heart of Latest Iranian Sanction Efforts Financial Times, 8 March, 2010.



اقدام دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد، جلوگیری از نابسامانی‌های اقتصادی و اخلال در امنیت روانی شهروندان است. زیرا تجربه مذاکرات استانبول -۲ و مذاکرات بغداد نشان داده بازار ارز و طلای ایران از لحاظ روانی تأثیرپذیری بالایی را از مذاکرات دارند که این خود می‌تواند بر قیمت سایر کالاها و خدمات نیز اثر منفی گذارد. از طرفی این شائبه را به طیف آمریکا در گروه ۵+۱ می‌دهد که موتور محرک عقیم‌سازی اقتصاد ایران، بر تحریم بانک مرکزی و نفت ایران استوار است و در نتیجه بخش اعظم رایزنی‌های خود را به سمت گسترش تحریم این دو بخش متمرکز خواهند کرد و به جای اینکه در مذاکرات آتی از حذف تحریم‌های اعمالی به‌ویژه تحریم‌های شورای امنیت وارد گفتگو شوند، تأخیر در تحریم بانک مرکزی و نفت را نوعی امتیازدهی به ایران تلقی می‌کنند. در نتیجه واشنگتن و متحدانش در این سناریو به جای امتیازدهی عینی و ملموس به ایران، تلاش می‌کنند جمهوری اسلامی ایران را به سمت اتخاذ رویکرد منفعلانه کانالیزه کنند.

ارزیابی غرب از میزان تأثیر تحریم نفت ایران بر قیمت انرژی، میزان همسویی و انسجام فکری - رویه‌ای متولیان امر درخصوص چگونگی واکنش در سناریوهای مختلف، آینده نفت عراق در ورود به بازار خارجی، انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا، چگونگی بازی چین و روسیه با کارت ایران، آینده تحولات لبنان به‌ویژه حزب الله، سطوح آسیب‌پذیری رژیم صهیونیستی و ایالات متحده در منطقه، آستانه آمادگی سطوح حاکمیتی و آستانه مقاومت جامعه در شرایط گسترش تحریم‌ها، میزان اعتماد متقابل بین ایران و اعضای گروه ۵+۱، جهت‌گیری گزارش‌های مدیر کل آژانس اتمی برخی دیگر از مؤلفه‌هایی هستند که به‌صورت غیرمستقیم فضای حاکم بر مذاکرات

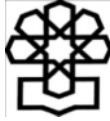
آتی ایران با گروه ۵+۱ را تحت تأثیر قرار می‌دهند. برای مثال آمریکا برنامه‌ریزی می‌کند به صورت همزمان ایران را در هر دو جبهه موضوع هسته‌ای و سوریه درگیر کند. زیرا هر دو بخش پتانسیل لازم برای ایجاد تنش بین ایران با کشورهای منطقه را دارند. از طرف دیگر همزمان با نگه داشتن چماق تحریم بانک مرکزی و تحریم نفت ایران، قصد دارد امنیت اقتصادی و تأمین اعتبار ردیف‌های بودجه را نیز با چالش مواجه کند. در نتیجه تهدید مرکب و اشنگتن به صورت توأمان در سه بخش سیاسی، امنیتی و اقتصادی در حال پیگیری است. در نتیجه برای آمادگی حداکثری در صورت شکست مذاکرات آتی با گروه ۵+۱؛ جمهوری اسلامی ایران باید برای هر کدام از سه حوزه فوق‌الذکر برنامه داشته باشد.

### منابع و مآخذ

1. ISIS Analysis of IAEA Iran Safeguards Report , 25 May, 2012. [http://isis-online.org/uploads/isisreports/documents/ISIS\\_Analysis\\_IAEA\\_Report\\_25\\_May\\_2012.pdf](http://isis-online.org/uploads/isisreports/documents/ISIS_Analysis_IAEA_Report_25_May_2012.pdf)
2. [www.isis-online.org](http://www.isis-online.org), 16 September, 2004.
3. Clinton Says Nuclear Aim of Iran Is Fruitless, [http://www.nytimes.com/2009/07/27/us/politics/27clinton.html?\\_r=1](http://www.nytimes.com/2009/07/27/us/politics/27clinton.html?_r=1)
4. <http://usinfo.state.gov/usinfo/Archive/2006/May/31-598490.html>
5. IAEA Shows Photos Alleging Iran Nuclear Missile Work, <http://in.reuters.com>, 16 sep, 2008.
6. IAEA, Communication dated 8 August, 20005 Received from the Resident Representatives of France, Germany and the United Kingdom to the Agency, INFCIRC/651, 8 August, 2005.
7. Islamic Republic of Iran, Proposal By Iran Presented to the Meeting of the Steering Committee, London: Elements of Objective Guarantees, 23 March, 2005.
8. Timeline of Key Events in Iran Nuclear Negotiations (Feb 2003, June



- 2008) , <http://americanforeignpolicy.org/the-nuclear-file/iran-nuclear-negotiating-timeline>
9. [http://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/IAEA\\_Iran\\_Report\\_25\\_May,2012.pdf](http://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/IAEA_Iran_Report_25_May,2012.pdf)
  10. <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcires/Others/infcirc214.pdf>
  11. UN Security Council Resolution 1887 (2009), The Center for Arms Control and Non-proliferation, <http://armscontrolcenter.org>
  12. US State Department's Bureau of Intelligence and Research.



شماره مسلسل: ۱۲۴۰۹

مرکز پژوهش‌ها  
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: واکاوی حوزه‌های مورد مناقشه در مذاکرات آتی ایران و گروه ۵+۱

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه مطالعات امنیتی - دفاعی)

تهیه و تدوین: مصطفی دلاورپوراقدم

ناظران علمی: ناصر جمالزاده و یوسف ترابی

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. گزارش مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی

۲. دیپلماسی هسته‌ای ایران

۳. گزینه تحریم

۴. مذاکرات ایران و گروه ۵+۱

۵. غنی‌سازی اورانیم

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۳/۲۴